

STEFAAN DECLERCQ OVER DE BETOGING VAN 14 DECEMBER IN LAKEN

Een massaal en vreedzaam signaal voor de Europese leiders

Van 7 tot 15 december was Brussel het toneel van een drukke actieweek, naar aanleiding van de Europese top in Laken. Een groot NGO-forum op 7 en 8 december, een grote vakbondsbetoging op 13 december en als klap op de vuurpijl een betoging in de straten van Brussel, georganiseerd door het NGO-forum, ATTAC en D14. Oxfam-Solidariteit heeft veel energie gestoken in het welslagen van deze betoging, waarop minstens 25.000 mensen werden verwacht.

"Wij wilden niet alleen een groot NGO-forum op 7 en 8 december, een week voor de top in Laken," zegt Stefaan Declercq, algemeen secretaris van Oxfam-Solidariteit. "We wilden onmiddellijk voor de bijeenkomst in Laken ook massaal op straat komen met een duidelijke politieke boodschap onder de slogan "Een ander Europa voor

tekend door tientallen organisaties uit de overige EU-lidstaten."

"De verklaring van het netwerk "Een Ander Europa voor een Andere Wereld" is een duidelijke, gezamenlijke politieke boodschap geworden, waarmee we willen wegen op de besprekingen in het paleis van Laken. In deze tekst staat ondermeer : "De neoliberale globalisering, waarvan de Europese Unie één van de drijvende krachten is, heeft verstrekkende gevolgen voor het dagelijks leven van de mensheid en voor het leefmilieu : er is de toenemende armoede en steeds meer vrouwen zijn er het slachtoffer van, er is de ongelijkheid tussen Noord en Zuid, de vernietiging of de privatisering van de natuurlijke (ecologische) rijkdommen, de schendingen van de mensenrechten, de aanvallen op de sociale verworvenheden, de privatisering van de openbare diensten, de aantasting van de democratische vrijheden, oorlog, criminaliteit en financiële crises. En daarbovenop worden we geconfronteerd met het fenomeen, dat alle menselijke activiteit gedegradeerd wordt tot gewone koopwaar. Dat alles vereist een krachtdadige tegenreactie. Het netwerk "Een ander Europa voor een Andere Wereld" veroordeelt categorisch de militaire acties van de wereldmachten in Afghanistan." Oxfam-Solidariteit staat volledig achter deze verklaring en heeft daarom heel actief meegewerkt om van de manifestatie van 14 december een succes te maken. Het gebeurt inderdaad niet elk jaar dat België het voorzitterschap van de EU waarneemt en dat Brussel een topconferentie van Europese staats- en regeringsleiders ontvangt, waar beslissingen met verstrekkende gevolgen kunnen genomen worden. Daarom waren wij gewonnen voor de idee om massaal en vreedzaam te betogen. Er zijn hele moeilijke onderhandelingen gevoerd met de stad Brussel over het parcours van deze betoging. Wij wilden absoluut het recht op vrije meningsuiting en het betogingsrecht gevrijwaard zien. En alle organisaties die voor deze betoging opriepen hebben ook vanaf het begin duidelijk gesteld dat het een vreedzame betoging moest worden. We hebben ondermeer gepraat met de mensen van het Sociaal Forum, die de betoging tegen de top van de G-8 in Genua hadden georganiseerd. En zij trokken uit de gewelddadige confrontaties in Genua één belangrijke les : in Genua heeft iedereen verloren bij het straatgeweld. De media hadden alleen maar belangstelling voor de gewelddadige confrontaties tussen een minderheid van betogers en de ordrestrijdkrachten. De politieke boodschap van Genua ging volledig aan de aandacht van de journalisten voorbij. De organisatoren van de betoging van 14 december willen dat de betogers zich op dezelfde manier gedragen als tijdens de voorbije acties in Luik en in Gent. Dat is voor ons erg belangrijk om de bestaande beweging rond de globalisering en de politiek van de Europese Unie echt te verbreden."

Foto : Tineke D'haese

een Andere Wereld". Tijdens de acties en manifestaties naar aanleiding van het Belgische voorzitterschap van de Europese Unie kwam voor mij de kentering op 21 en 22 september laatstleden tijdens de betoging en het burgercongres in Luik. Daar werd duidelijk dat de NGO's, ATTAC en de vakbonden de noodzaak aanvoelden om in de toekomst nauwer te gaan samenwerken. Vanuit het ABVV-Borgworm werd in Luik een oproep in die zin gelanceerd naar de NGO's en het brede maatschappelijke verenigingsleven. Na de grote betoging van 19 oktober in Gent, waar 15.000 globalisten uit het NGO-milieu, de vredesbeweging, de milieubeweging en de solidariteitsbeweging met de vluchtelingen opstapten, kreeg de idee gestalte om ook massaal te demonstreren voor de top in Laken. ATTAC, het NGO-forum en D'14 hebben dan een gezamenlijke verklaring opgesteld, waarmee werd opgeroepen tot een massale, vreedzame betoging in Brussel op 14 december. Die verklaring is inmiddels ook onder-

Top Laken

Het verhaal van een keizer zonder kleren...

Europa is de belangrijkste internationale investeerder, wereldwijd de grootste exporteur en neemt meer dan de helft van de internationale officiële ontwikkelingshulp en humanitaire bijstand voor zijn rekening. "En toch gaat het de verkeerde kant op met het Europese ontwikkelingsbeleid", zo waarschuwt Mirjam van Reisen, auteur van een standaardwerk over de Europese 'Noord-Zuidpolitiek' (*) en adviseur bij het Europese parlement en NGO-netwerken, zoals Eurostep. "Bovendien, dreigt deze ontwikkeling te ontsnappen aan de democratische controle van het Europees parlement."

Mirjam van Reisen : "Ontwikkelings-samenwerking wordt meer en meer gebaseerd op de Europese economische belangen en minder en minder op de ontwikkelingsbehoeften van de landen van het Zuiden," constateert van Reisen. "Maatregelen om de ontwikkeling te bevorderen en armoede te bestrijden dreigen naar het achterplan te verdwijnen. De uitbreiding van de Unie tot een reeks Oost-Europese landen is een topprioriteit, waardoor de samenwerking met de ontwikkelingslanden ernstig in het gedrang komt."

Foto : Fabrice Kada

"Aanvankelijk werd de relatie tussen de 'Europese Economische Gemeenschap' en de Derde Wereld geregeld door associatieverdragen met de voormalige kolonies van de Europese lidstaten. Met het lidmaatschap van Groot-Brittannië werd de groep van ACP-landen (ACP staat voor Afrika, de Cariben en het gebied van de Stille Zuidzee) uitgebreid met voormalige Britse kolonies. Landen als India en Bangladesh stelden toen een probleem : het zijn immense landen met een bevolking die het totale bevolkingscijfer van de ACP-landen zelfs overtreft. Europa wilde zijn markt beschermen tegen de massale textiel-export uit deze landen en sloot met hen aparte handelsovereenkomsten, gekoppeld aan samenwerking en hulp via de Europese begroting. Met de ACP-landen was dat nooit het geval geweest. Deze overeenkomsten werden geregeld via een fonds, het EDF (European Development Fund), dat buiten de begroting viel en een intergouvernementeel karakter had. Begin de jaren tachtig ontstonden de eerste kleine programma's voor de strijd tegen honger en later voor armoedebestrijding. In die tijd wordt ook de Europese begrotingslijn voor niet-gouvernementele organisaties opgezet. In dezelfde perio-

de begonnen de onderhandelingen over de uitbreiding van Europa tot Spanje en Portugal, die lange historische banden hadden met de landen in Latijns-Amerika en intense handelsrelaties onderhielden met de mediterrane landen. Madrid profileerde zich als een bruggenhoofd naar Latijns-Amerika. Ten opzichte van de mediterrane landen – taaië landbouwconcurrenten - schermde Spanje – samen met Portugal en Italië - zijn eigen handelsbelangen af. Deze landen werden zoveel mogelijk buiten de Europese Unie gehouden. Tegelijk zorgden Spanje, Portugal en Italië wel voor meer financiële compensaties voor deze landen. Op het einde van de jaren tachtig krijg je dan een nieuwe trend : Europa gaat meer hulp bieden aan Oost-Europa. En met name Duitsland speelt hierin een zeer belangrijke rol.

De Europese ontwikkelingssamenwerking is dus een vrij complexe realiteit, met begrotingslijnen die dateren van 1975. Eind de jaren zeventig ontwikkelde Europa echt programma's, met als doelstelling 'armoedebestrijding' – ook bij de regionale programma's voor Azië en Latijns-Amerika. Een andere basis van de Europese ontwikkelingssamenwerking is de voedselhulp. En die was op de eerste plaats bedoeld om de immense overschotten die het gevolg

waren van het Europese landbouwbeleid te kunnen wegwerken.

Maar het Verdrag van Maastricht van 1992 is de eerste juridische tekst waarin ontwikkelingssamenwerking voor de allereerste keer wordt gedefinieerd als een Europese bevoegdheid."

In het Verdrag van Maastricht van 1992 formuleerde de EU drie doelstellingen voor ontwikkelingssamenwerking : duurzame, maatschappelijke ontwikkeling, armoedebestrijding en integratie van de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie. Overdrijven we als we zeggen dat de EU vooral oog heeft voor deze laatste doelstelling?

Mirjam van Reisen : "Het ligt eraan hoe je het bekijkt. Als je het vanuit de begrotingslijnen analyseert is dit zeker niet het geval. Er gaat namelijk beduidend meer geld naar de armoedebestrijding dan naar de liberalisering van de handel. Maar als je ziet hoe de Europese ontwikkelingshulp in de praktijk gekoppeld is aan de onderhandelingen die de EU voert met de ontwikkelingslan-

den en hoe de multilaterale samenwerking verloopt, merk je al snel dat de integratie in de wereldeconomie de drijvende kracht is van de relaties van de EU met het Zuiden. Ontwikkelingssamenwerking is gekoppeld aan handel en dus aan de eigen handelsbelangen. Maar als je het Europese beleid vergelijkt met de politiek van de Verenigde Staten, merk je dat de Europeanen toch nog een aantal beschermende maatregelen treffen voor het Zuiden. Er is de hele kwestie van de bananenhandel. Europa heeft tenminste nog oog voor een aantal belangen van bepaalde groepen van kwetsbare ontwikkelingslanden. De VS doen dat niet."

Toch vreest u dat het Europese ontwikkelingsbeleid zich meer en meer gaat spiegelen aan dat Amerikaanse model : het wordt een aanhangsel van de buitenlandse politiek en de eigen economische belangen?

Mirjam van Reisen : "Dat klopt. Het gaat hier duidelijk om een verandering. En die is te verklaren door het sterke integratieproces – de Europese monetaire en politieke unie – aan de ene kant en de uitbreiding met de Oost-Europese landen aan de andere kant. Bij dit proces zijn de politici steeds meer vergelijkingen gaan maken met

een vreemde splitsing van bevoegdheden : je hebt de Commissie met een commissaris voor externe betrekkingen – Chris Patten – maar die heeft binnen de Europese Raad een kompaan, die voor hetzelfde verantwoordelijk is - Javier Solana : een coherenter Europees buitenlands beleid. Meteen de aanleiding tot een robertje tussen diverse Europese instituties en de lidstaten, die achter deze instituties staan. De Commissie wil in geen geval dat haar alle belangrijke internationale bevoegdheden worden ontnomen. De rol van Patten wordt dan heel belangrijk. Solana heeft uiteraard directe banden met de regeringsleiders, maar hij heeft - in tegenstelling tot de Commissie - geen cash. Toen dan in 1999 een nieuwe Commissie aantrad kreeg je een heel rare portefeuillevordering. Aan de ene kant heeft Europa een Commissaris voor Ontwikkelingssamenwerking, de Deen Poul Nielson, die echter over geen administratieve structuur beschikt om zijn beleid uit te voeren en dus eigenlijk een keizer zonder kleren is. Aan de andere kant is er de Commissaris voor Buitenlandse Betrekkingen, Chris Patten, die in werkelijkheid de politieke eindverantwoordelijkheid heeft over het geheel van de Europese buitenlandse politiek, en dus ook over het ontwikkelingsbeleid.

Eind november bijvoorbeeld kwam Commissaris Patten

Europese voedselhulp is vooral een middel om landbouwoverschotten kwijt te raken...

Foto : Tineke D'haese

de Verenigde Staten. In het begin van de jaren negentig waren zij zeer gefrustreerd over het gebrek aan Europese eenheid bij de conflicten in ex-Joegoslavië. Zij wezen daarbij op de noodzaak om meer als EU op te treden. En dat heeft natuurlijk ook te maken met de verdediging van Europese economische belangen. In het Verdrag van Amsterdam van 1997 werd dan uitdrukkelijk de noodzaak van een gemeenschappelijk buitenlands beleid onderstreept, dat later het gemeenschappelijk veiligheids- en buitenlands beleid wordt. Dat leidde tot

naar de Commissie voor ontwikkelingsamenwerking van het Europees parlement. In zijn slotwoord had Patten het nauwelijks over het eigenlijke onderwerp, maar schakelde hij meteen over naar de kwestie Afghanistan en de dringend nood aan humanitaire hulp aan dit land. Dat is uiteraard belangrijk. Maar Patten liet de parlementsleden duidelijk weten waarop het staat : als er een crisis is, zoals in Afghanistan, moeten wij onze handen vrij hebben. Op 3 december stemde de begrotingscommissie van het Europees parlement ermee in dat de

Commissie de vrije hand heeft in de sectorale besteding van de regionale begrotingslijnen. Patten krijgt zijn zin : alle begrotingslijnen voor ontwikkelingssamenwerking kunnen nu vrij worden besteed en worden daadwerkelijk instrumenten van het buitenlands beleid. En dat is de kern van het hele verhaal. Heeft de Europese ontwikke-

Dat probleem moet terug op de agenda komen. In het parlement en onder de Europese burgers blijft de steun aan ontwikkelingssamenwerking nog steeds heel groot. En dan heb je een politiek debat nodig : ontwikkelingssamenwerking moet zijn eigen definitie en doelstellingen hebben, net zoals het veiligheidsbeleid, buitenlandse

Heeft de Europese ontwikkelingssamenwerking echt nog mogelijkheden en eigen doelstellingen?

Foto : Tineke D'haese

lingssamenwerking nog eigen mogelijkheden en eigen doelstellingen, die primair gericht zijn op armoedebestrijding?

Hoe kan Europa hieruit geraken? Temeer daar de uitbreiding van de EU nog meer aandacht, energie en middelen dreigt op te slopen.

Mirjam van Reisen : Met de uitbreiding zal er een grote groep van landen bij de EU aansluiten, die niet die traditionele banden hebben met de ontwikkelingslanden, geen eigen ontwikkelingsbeleid, programma's of een ministerie van ontwikkelingssamenwerking hebben. Dat is een heel reëel probleem. Bovendien zal de druk op de Europese begroting sterk toenemen. Nu al wegen de programma's voor Oost-Europa al flink door op de Europese begroting. Met de hele reorganisatie van het afgelopen jaar en de oprichting van Europaid krijg je een hele bizarre situatie : Patten is er voorzitter van en Commissaris Nielson noemt zich voortaan zelfs chief executive officer. Het is dus een politiek feit dat ontwikkelingssamenwerking afhankelijk is van en ondergeschikt aan de Commissaris voor Buitenlandse Betrekkingen. Ik vind dat dit alles opnieuw bespreekbaar moet worden. Iedereen, ook in het Europees parlement, ook binnen de NGO's, heeft men steeds gedaan alsof de Commissaris van Ontwikkelingssamenwerking daadwerkelijk bevoegd was voor het ontwikkelingsbeleid. Dat was niet het geval.

handel en diplomatieke betrekkingen. Politiek en administratief moeten ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse betrekkingen opnieuw gescheiden worden, zodat er ook een effectieve democratische controle kan worden geïnstalleerd. Wie komt er naar het parlement als het over ontwikkelingssamenwerking en wie legt verantwoording af?

Bovendien is na de aanslagen van 11 september in de VS gebleken dat er dringend werk moet worden gemaakt van een ontwikkelingsbeleid, precies om tot meer veiligheid te komen in de wereld. Europa moet meer dan ooit zijn samenwerking met de ontwikkelingslanden gebruiken als een alternatief, dat veel meer veiligheid kan creëren dan een agressief buitenlands beleid, dat alleen gesteund is op militaire en economische macht."

**Wim de Neuter
Fabrice Kada**

(*) Mirjam van Reisen, "EU 'Global Player. The North-South Policy of the European Union", International Books, Utrecht, Nederland, 1999.

"European integration and enlargement : is there a future for European development policy", oktober 2001.

Een Engelse en Franse versie vindt u op : <http://www.oneworld.org/eurostep>